

VÁLKA O INTERNET

Spor o síťovou neutralitu brzy rozhodne o osudu online byznysu a peněženkách zákazníků nejen v USA, ale i v celé Evropě včetně Česka. Velkým problémem je třeba i v Indii.

Text: Ondřej Malý, Jan Klešla

Infografika: Index LN

PEKLO ZAMRZLO, neslo se Washingtonem na konci února. Půlmetrové závěje lemující hlavní třídy americké metropole překazily jakoukoliv demonstraci na nepříliš velkém plácku před typickou úřední budovou jen kousek od slepého ramene řeky Potomac. Uvnitř sídla Federální komise pro komunikace (FCC) ale bylo naopak poměrně horko. Ve vydýchaných sálech se tísnily desítky lidí – od washingtonských lobbistů přes různé aktivisty až po studenty. Na velkých obrazovkách sledovali přenos z hlavního sálu, kde pětice komisařů rozhodovala o plánu, který zajistil budoucnost svobodného a volného internetu.

Ve hře přitom byly – a stále ještě jsou – miliardy dolarů, které se v online podnikání točí. Na jedné straně stojí společnosti jako Google, Facebook, Amazon nebo eBay, vezoucí se na vlně nekončícího úspěchu a růstu zisků. Na té druhé pak depresivní odvětví telekomunikačních firem, které na svých kabelech a vysílačích vydělávají mnohem méně, než byli jejich akcionáři zvyklí. A viní z toho právě internet a služby jako WhatsApp na posílání zpráv přes internet, jež v mobilech prakticky nahradily kdysi tak výnosné SMS.

Jenže operátoři si uvědomili, že právě oni drží celé digitální odvětví doslova pod krkem. Právě oni rozhodují, kudy a jak rychle potečou data do počítačů, mobilů a tabletů. A právě oni mohou přivřít nebo zavřít kohoutek. Přišli proto s nabídkou, která se neodmítá – podělte se s námi o profit z byznysu, který provozujete v našich sítích. A tak se stalo něco ve čtvrtstoletí dlouhé historii světové sítě zcela nečekaného. Online svět vždy tvrdě odmítající jakýkoliv vliv státu přišel a poprvé požádal regulátory o pomoc.

Všechny bity jsou stvořeny rovny

Operátoři tvrdí, že rostoucí zájem především právě o video a tím raketově rostoucí internetový provoz po nich žádá další a další investice, ale nic nepřináší. Druhá strana oponuje, že jim platí už samotní zákazníci, a to stále více za stále rychlejší připojení a více dat. Další platba je tak čistě výpalné a pomsta za to, že se kdysi bohatým telekomunikačním obrům samotným vůbec nedaří v digitálním světě prorazit.

Hlavní nebezpečí spočívá v tom, že zatímco giganti jako Google, Facebook nebo Amazon si mohou ukrojit ze svých zisků, začínající firmy by proti nim neměly šanci. Žádný startup si nemůže dovolit platit částky jako oni. Pro zachování soutěže, která žene inovace a celý online svět dopředu, je tak naprosto nutné zachovat neutralitu sítí. Tedy pravidlo, že se všemi přenášeny daty se zachází stejně. Velký dopad to má i na svobodu slova na internetu, kde jsou i malé servery dnes dostupné, a tedy slyšet, úplně stejně jako ty největší.

V první řadě jde ale o peníze a boje se odehrávají v pevném i mobilním připojení a ve všech částech internetu od jeho páteře až po poslední míli.

Přímo u zákazníků je to především otázka, které služby a stránky se započítávají do limitů mobilního internetu a které mají tu zásadní výhodu, že je lze používat bez omezení. Operátoři tak obzvláště rádi vybírají desátek od aplikací na online přehrávání hudby. Podobně je možné i rozlišovat rychlosti služeb podle konkrétního tarifu. Odstrašující příklad najdeme třeba v Maďarsku, kde místní T-Mobile nabízí bizarní „tematické“ datové tarify pro sociální sítě, web a e-mail, neomezený internet v noci nebo televizní přenosy.

V celé síti pak může operátor některým datům dávat přednost či přímo garantovat, že je přeneše všechna a včas. Nesmí to dělat v rámci běžného, „veřejného“ internetu, kde je taková výhoda pro jednoho na úkor jiného. Nic ale nebrání nabízet oddělené služby jako zaručené přenosy lékařských dat, podobně jako mají i záchranáři a hasiči přednost na běžné silnici. Bezproblémové jsou ale i další takzvané speciální služby, jako videokonference nebo kabelová televize (IPTV).

Opakem zvýhodňování je cílené zpomalování, nebo dokonce blokování některých služeb. Například nizozemský KPN zkoušel v roce 2012 bránit zákazníkům, aby drahé minuty a SMS nahradili voláním a zprávami přes relativně levné připojení. Za privilegium používat aplikaci WhatsApp chtěl účtovat pět až deset eur. Ostatní operátoři prohlásili, že se jim nápad velmi líbí a že udělají totéž. A KPN dostal klíčovou otázku, jak to technicky provede, na což odpověděl spokojeně, že analýzou datového provozu pomocí technologie „hloubkové inspekce paketů“, což je technický termín pro „nechutné šmírování“.

K jejich smůle je to napadlo pár týdnů předtím, než měl nizozemský parlament projednávat změnu telekomunikačního zákona. Původně navrhovaná měkká verze síťové neutrality byla ve světle aktuálního dění nahrazena tvrdými pravidly vymáhajícími zákaz blokování a omezení provozu na internetu, a to včetně cenové diskriminace jedné aplikace oproti druhé. Některým operátorům úřady letos přišly už poměrně vysoké pokuty.

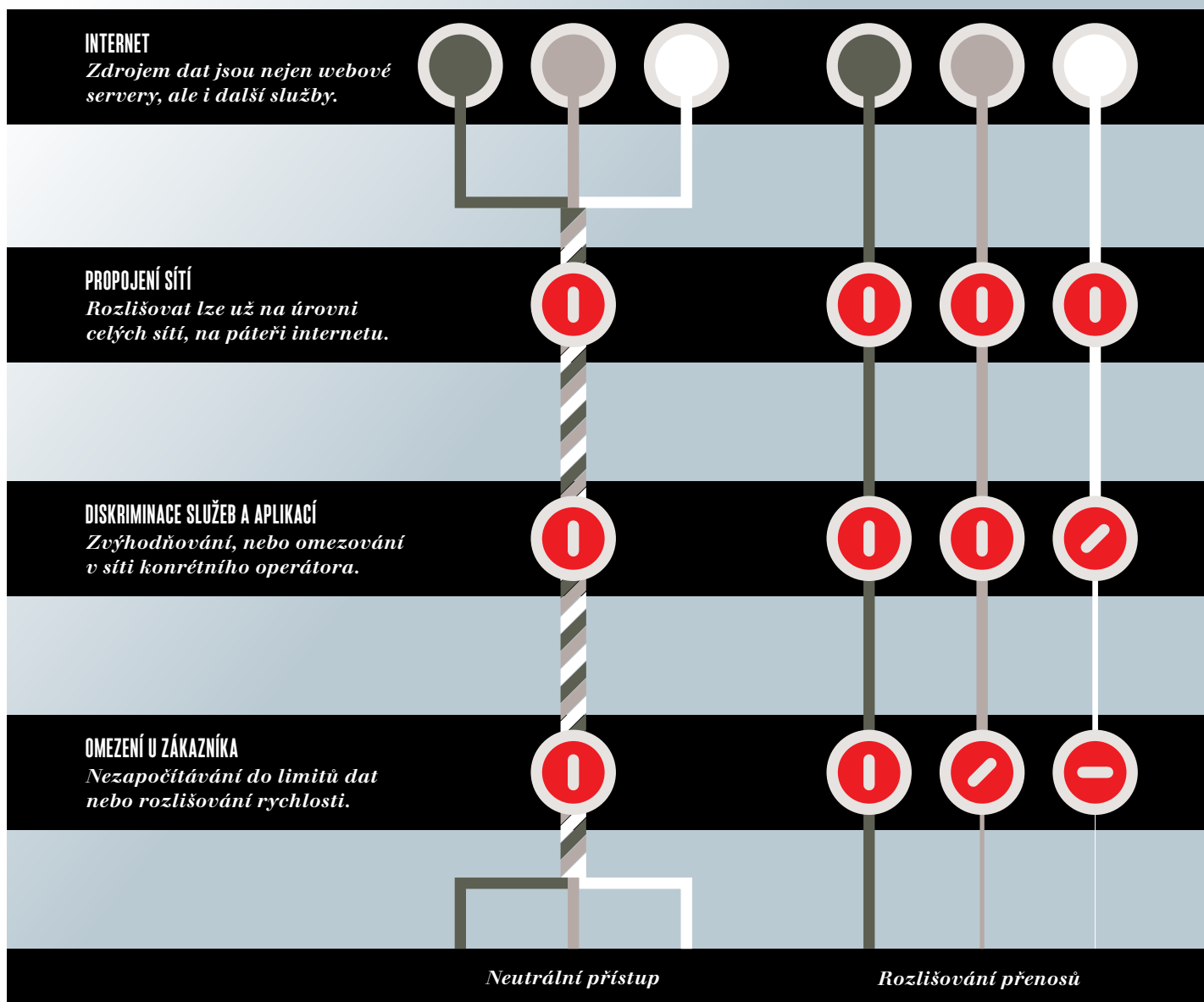
Zdvižená rukavice

Nejhluběji v útrobach internetu, kam prakticky nikdo nedohlédne, je pak citlivá oblast propojování samotných sítí mezi operátory, celými státy i napříč kontinenty. Jejich provozovatelé a přes ně i samotné internetové firmy platí za kapacitu linek nemalé peníze. I tady se ale operátoři snaží zvyšovat ceny, na což narazil například Google se svým videoseverem YouTube ve Francii. Tamní operátoři ho před třemi lety bez okolků odpojili takřkajíc přímo na páteři internetu. Někteří čeští podnikatelé připouštějí, že obdobné praktiky spočívající v rozdílných cenách pro různé servery fungují i na českém trhu.

Spor ve Spojených státech ostatně vygradoval loni po dohodě společnosti Comcast a online videopůjčovny Netflix právě o propojení. Filmy a seriály znamenají přenos obrovského množství dat a Comcast se proto s Netflixem odmítal napřímo propojit, pokud mu za to nezaplátí. Ten nakonec ustoupil a otevřel tím Pandořinu skříňku.

V únoru tak FCC po dlouhé debatě a za podpory Bílého domu udělala zásadní krok. Komise v čele s bývalým telekomunikačním lobbistou Tomem Wheelerem elegantní právní kličkou zařadila internetové připojení do stejné kategorie jako vodu, plyn nebo elektřinu. A ty nikdo nijak při-

SÍŤOVÁ NEUTRALITA

škrcovat nesmí a regulátor na to bude dohlížet. Stejně jako u jiných přenosových soustav je ale samozřejmě povoleno technické řízení sítě.

Na celosvětově prosazení síťová neutralita teprve čeká a příklad Spojených států může být pověstnou zdviženou rukavicí. Evropská unie jako obvykle do velké míry kopíruje vývoj za oceánem a už rok a půl debatuje o tom, jak se k ochraně neutrality sítě postaví. První návrhy šly na ruku

operátorům, loni v dubnu je europarlament zcela přepsal a na podzim představitelé vlád jeho elán zase poněkud zchladili. V poslední verzi nescetněkrát přepisovaného textu totiž už není ani pořádně jasné, jestli umožňuje zvýhodňování obsahu, nebo naopak zamezuje blokování určitého typu dat.

Jak již také bývá zvykem, když se něco v Unii nedaří prosadit napřímo, pokusí se přijmout alespoň „principy“. Aby se kyvadlo zastavilo,

chce se tak nejnoveji Brusel vyhnout tomu, vůbec říct, co to síťová neutralita je a jak má vypadat. Europoslanci, povzbuzení volbami, však stále požadují jasná pravidla a jejich ochota ke kompromisům s vládami, které mají v zádech silné národní operátory, tak zřejmě bude nevelká. Právě vývoj v USA by ale mohl převážít a přesvědčit úředníky Komise, kteří stojí uprostřed mezi tradičně se přetahujícím Parlamentem a Radou.

V Česku logicky čekáme, co se stane v EU, protože nařízení bude přímo závazné pro všechny státy. Český telekomunikační úřad vydal předloni v prosinci takzvané doporučení o řízení datového provozu, ve kterém se staví proti blokování a zpomalování obsahu v prostředí otevřeného internetu. Podle regulátora by také operátor neměl označovat svou službu jako „přístup k internetu“, pokud jakkoli provoz omezuje, zá-

roven omezení musí popsat ve smluvních podmínkách. Operátoři shodně tvrdí, že se doporučením řídí, zatím jej ale nikdo přímo neotestoval v otevřeném sporu.

Na první pohled se tak může zdát, že jsou nám takové problémy vzdálené. Například v diskusích českých internetových podnikatelů se zástupci státní správy se ale právě síťová neutralita objevuje jako jedna z hlavních obav. Nejde přitom jen o jejich byznys, ale především o osud peněženek českých zákazníků, dlouhodobě zkoušených právě v telekomunikacích.

Chudý internet

Debaty o síťové neutralitě se ale otevírají už i v zemích, které jsou na tom s internetem úplně jinak než USA či Evropa. V Indii, kde není online ani 20 procent miliardové populace, místní regulátor TRAI vypustil stoosmnáctistránkový konzultační dokument, ve kterém se mimo jiné ptá veřejnosti, zda by měly být aplikace jako Skype, WhatsApp či Viber podrobeny nutnosti získat licenci a jestli operátoři mohou diskriminovat a rozdílně zpoplatňovat provoz na síti.

V Indii již koneckonců podobné pokusy byly. Místní obr Bharti Airtel uvedl loni v prosinci několik tarifů, kde zpoplatňoval data přenášená aplikacemi pro internetové telefonování částkou kolem jedné rupie, tedy asi 40 haléřů. Tím by pochopitelně atraktivita aplikací jako Skype notně poklesla.

Bharti Airtel po silné odmítavé reakci ustoupil, letos v dubnu ale v rámci tarifu Airtel Zero poskytuje přístup k aplikacím a stránkám svých partnerů, který nepočítá do datového limitu. A za to od partnerů inkasuje peníze. A opět tím vyvolal debatu. Například Deepinder Goyal, zakladatel společnosti Zomato, která loni koupila český obědový portál Lunchtime.cz, prohlásil, že pokud by v počátcích firmy

některý z konkurentů využíval službu typu Airtel Zero, jeho společnost by vůbec nevznikla. A některé společnosti, jako je indický obří e-shop Flipkart, z nabídky raději vycouvaly, protože je pro ně „důležitější vyšší cíl, síťová neutralita v Indii“. V případě Flipkartu zafungoval i tlak zdola. Uživatelé totiž aplikacím firem, které Airtelu platí za to, aby „jejich“ data byla zdarma, dávají v hodnocení na obchodě Google Play programově jen jednu hvězdičku.

V Indii je rovněž od února aktivní iniciativa zakladatele Facebooku Marka Zuckerberga Internet.org. Nezisková organizace má za cíl přiblížit internet i těm nejhudším obyvatelům planety a nabízí přístup ke zprávám, počasí, praktickým informacím včetně hygieny a vzdělání a samozřejmě Facebooku a Wikipedii. Jenže Internet.org je dost kontroverzní věc. Nejde totiž o plnohodnotný internet a spíše připomíná výběr aplikací a obsahu, jako mívával před lety mobilní pseudointernet WAP či snahy o operátorské portály začátku století.

Jak napsal jeden z nejznámějších indických internetových investorů Mahesh Murthy, „má to být ‚internet navržený pro chudé‘, ale je to spíš ‚internet navržený tak, abyste zůstali v chudobě‘. Váš byznys se mezi vyvolené nedostane.“ Problém je, jak jsou vybrané aplikace, které jsou v balíčku Internet.org nabízené, což nikdo pořádně neví.

Debata o tom, jak má vypadat internet v miliardové Indii, bude důležitá především proto, že bude sloužit dalším rozvíjejícím se ekonomikám jako vzor. Pokud se podaří operátorům prosadit svou, budou jim ležet u nohou další miliardové trhy, kde se mobilní internet a aplikace teprve rozvíjejí.

I proto je debata v Indii snad ještě drsnější než v USA. Stejně jako tam i indický regulátor dostal už milion příspěvků od široké veřejnosti.

A stejně jako na Západě téma pro širokou veřejnost zpopularizoval komik John Oliver, vytvořila i v Indii komediální skupina AIB video o síťové neutralitě, které přesáhlo už 2,5 milionu zhlédnutí.

Pro koho to je?

Válka o internet právě začala a v nejbližších měsících a letech se dříve tajuplný termín síťová neutralita bude stále více skloňovat i v masmédiích. Podezřele málo se přitom objevuje odpověď na otázku, zda je vůbec přiškrcování a otevírání internetových kohoutků výhodné pro samotné operátory.

Například podle analytika Deana Bubleyho ze společnosti Disruptive Analysis jim podobné hrátky přinesou celosvětově pouze šest procent výnosů v roce 2019. Naopak zkušenosti ze Švédska ukazují, že ve finále mají lidé chuť připlatit si za vyšší kvalitu, tedy rychlejší a spolehlivější připojení k internetu bez omezení. Navíc zkušenost z Nizozemska a Chile, kde chrání síťovou neutralitu přímo zákonem, ukazují, že ochota operátorů investovat do sítí se neomezila. I když často a rád tvrdí pravý opak.¹

Autor je členem Rady Českého telekomunikačního úřadu, článek vyjadřuje jeho osobní stanoviska.

S přispěním Kateřiny Krejčířové, Washington D.C.

Index LN je mediálním partnerem konference Fakulty informačních technologií ČVUT – LAW FIT na téma Konec volného internetu?

PLATFORMY, KAM SE PODÍVÁŠ

Text: Jan Klesla

OBYČEJNÁ ULICE, koleje, elektrické dráty nebo třeba Facebook. Zkrátka vše, na čem se dá stavět. Platformy jsou aktuálně jedním z nejpoužívanějších způsobů, jak se ekonomové snaží vysvětlit zvláštní efekt, kdy hlavně online firmy stále více vydělávají na tom, co se děje kolem nich.

Stále větší část příjmů sociálních sítí, ale i Applu nebo Googlu tvoří jejich uživatelé, nikoliv firmy samotné. Stejně jako město vydělává na nových obchodech, když vybuduje ulici, vydělávají online hráči třeba na aplikacích, které vznikají v jejich ekosystémech. Právě největší společnost světa s nakousnutým jablkem v logu je toho krásným příkladem.

Kamenem úrazu takového pohledu ale je, že za platformu se tak dá označit v podstatě cokoliv, i sebemenší program, do kterého si může každý naprogramovat nějaký doplněk.

V užší definici se tak zatím braly právě a jen ti velcí, kteří chtěli ovládnout svět. Mnozí předpovídali, že zvláště v mobilech je vývoj neodvratný a za pár let nebudeme mít žádné aplikace. Vše dostaneme pohodlně přímo od výrobce, vše bude pěkně jednotné, uhlazené a nanejvýš nám dovolí se propojit s nějakou službou, kterou sám neposkytuje.

Jenže ono to s tou platformizací nejspíš zatím nebude tak horké. Lidé i na svých iPhonech stále raději používají mapy od Googlu nebo Seznamu, Facebook se svým systémem pro telefony zcela shořel a obří se snaží úspěšné aplikace raději kupovat než vytlačovat. Budoucnost tak bude spíš rozmanitá, ale výnosná.²